

УДК - 657.9

Poliatykina Larysa Ph.D. in Economics, Associate Professor, Sumy National Agrarian University

Samoshkina Iryna Ph.D. in Economics, Associate Professor, Sumy National Agrarian University

Poliatykin Vitalii Master of Accounting and Auditing Sumy National Agrarian University

THE FORMATION OF NON-CURRENT ASSETS IN ENTREPRENEURSHIP OF UKRAINE

Полятикiна Лариса Iванiвна к.е.н., доцент, Сумський нацiональний аграрний унiверситет

Самошкiна Iрина Дмитрiвна к.е.н., доцент Сумський нацiональний аграрний унiверситет

Полятикiн Вiталiй Олександрович магістр з обліку і аудиту Сумський нацiональний аграрний унiверситет

ФОРМУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ПІДПРИЄМНИЦТВІ УКРАЇНИ

З'ясовано сутність управління необоротними активами підприємств малого бізнесу, досліджено методи формування та оптимізації необоротних активів в підприємницьких структурах, визначено чинники, що сприяють становленню і розвитку підприємницької діяльності.

В умовах нових форм організації праці діяльність суб'єктів господарювання за різними формами власності значно підвищила роль контролю за використанням трудових ресурсів та збереження майна. Враховуючи, що необоротні активи займають значну роль у загальному майні

підприємства, на сучасному етапі розвитку важливими питаннями стають проблеми їх ефективного використання та збереження. Це багато в чому сприяє ефективному контролю за станом та використанням цих об'єктів.

У той же час основними цілями економічної політики України, залишається досягнення економічного зростання і повної зайнятості, підвищення життєвого рівня більшості населення, підтримка курсу національної валюти, зовнішньоекономічна рівновага тощо. Досягнення цих цілей значною мірою пов'язане зі станом справ і перспективами розвитку малого підприємництва.

Малий бізнес виступає як окремий сектор ринкової економіки. Останнім часом проблема малого бізнесу стала нагальною в державі. Малий бізнес виконує низку найважливіших економічних і соціальних завдань. Окрім податкових відрахувань до бюджетів всіх рівнів, він розвиває реальний сектор економіки, створює додаткові робочі місця, сприяє конкуренції. Тому розвиток малого бізнесу є важливим завданням держави. Незважаючи на значне наукове опрацювання, проблема функціонування малого підприємництва залишається відкритою. Проте велика кількість питань щодо розвитку малого підприємництва в Україні потребують подальшого дослідження. Метою дослідження є аналіз ситуації в організації малого підприємництва та особливості його ведення. Дискусійними є питання формування та діяльності малого підприємництва, організація діяльності та управління на цих підприємствах [1].

Наразі в Україні на розвиток малого підприємництва впливають багато чинників. Серед основних можна назвати недосконалість законодавчої бази; слабка підтримка з боку державних, регіональних утворень; слабкий розвиток інфраструктури збуту, переробки і зберігання готової продукції; недостатність методичного забезпечення організаційно-економічної діяльності малого підприємництва.

Нинішні умови ринкових відносин, які здійснюються на даний час в Україні сприяють становленню і розвитку підприємницької діяльності. Цей

процес потребує створення економіки, яка послідовно інтегрується у систему світових господарських зв'язків. Для цього у першу чергу необхідно надати широкі можливості всім громадянам держави приймати участь у підприємницькій діяльності особливо в формі малого і середнього підприємництва, як основи багатокладної економіки.

Від правильності організації обліку засобів праці залежить цілий подальший процес їх використання на підприємстві. Відомі вітчизняні та зарубіжні вчені вивчили проблеми організації обліку та ефективного використання необоротних активів на підприємстві: Черненко С.К., Югас Є.О., Турлакова О.В., Чалий І.Я., Тарасова І.П., Орлов В.М., Корнійчук Г.В., Ковальов А.І. тощо. Аналіз робіт цих авторів показав, що поряд з досить глибоким, існує суперечливий підхід до цієї проблеми. Мета дослідження необоротних активів, стан основних фондів та ефективності їх використання.

Вивчення теоретичних положень та сучасної практики організації обліку необоротних активів в умовах трансформації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів дозволяє визначити низку проблем, які перешкоджають процесу управління виробництвом та знижують ефективність роботи використання трудових ресурсів підприємств малого підприємництва. Ці проблеми включають різні підходи до визначення сутності необоротних активів та способи їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку, відсутність постійної визначеності складу трудових ресурсів тощо [2].

Поряд з розкриттям сутності та методів обліку необоротних активів, що мають особливе значення, вивчення проблеми нарахування амортизації, розробку та вдосконалення системи амортизації в цілому, з'ясування її ролі у процесі відтворення, а також як фінансовий контроль ефективності використання трудових ресурсів у виробничому процесі підприємництва.

Економічною діяльністю є будь-яка діяльність, пов'язана з виробництвом, обміном та споживанням матеріальних та нематеріальних товарів. Економічна діяльність, яка здійснюється з метою отримання прибутку - це підприємницька діяльність (бізнес).

Всі підприємства України за видами економічної діяльності поділяються на великі, середні та малі. Кожне з них має свою динаміку розвитку (таблиця 1).

Таблиця 1.

Динаміка підприємств за видами економічної діяльності у 2018 році

Підприємства за видами економічної діяльності	Усього, одиниць	У тому числі					
		Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
		одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності	одиниць	у % до загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього	355877	446	0,1	16057	4,5	339374	95,4
у тому числі:							
Сільське, лісове та рибне господарство	50504	23	0,0	2298	4,6	48183	95,4
Промисловість	44425	237	0,5	4866	11,0	39322	88,5
Будівництво	29590	6	0,0	865	2,9	28719	97,1
Оптова та роздрібна торгівля	93590	135	0,2	3023	3,2	90432	96,6
Транспорт та складське господарство	16085	24	0,1	1122	7,0	14939	92,9
Організація харчування	7535	2	0,0	261	3,5	7272	96,5
Інформація та телекомунікації	14515	7	0,0	333	2,3	14175	97,7
Фінансова та страхова діяльність	4058	2	0,0	266	6,6	3790	93,4
Операції з нерухомим майном	36332	2	0,0	428	1,2	35902	98,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	28709	5	0,0	554	1,9	28150	98,1
Допоміжне обслуговування	17290	2	0,0	844	4,9	16444	95,1
Освіта	2318	–	–	55	2,4	2263	97,6
Охорона здоров'я	5432	–	–	1001	18,4	4431	81,6
Мистецтво і спорт	2135	1	0,1	103	4,8	2031	95,1
Надання інших видів послуг	3359	–	–	38	1,1	3321	98,9

Бухгалтерський облік в Україні в контексті адаптації до міжнародних стандартів повинен бути спрямований на надання оперативної інформації всім суб'єктам господарювання, а також для підготовки інформаційної бухгалтерської звітності для використання інвесторами та кредиторами. Одним з важливих чинників, що впливають на ефективність кожного підприємства, є наявність основних засобів, без яких неможливо виробляти продукцію (товари та послуги) [3].

Проблема підвищення ефективності використання необоротних активів та виробничих потужностей є основним етапом створення механізму управління ринком. Визначення місцезнаходження компанії в системі ринкових відносин, його фінансовий стан, рівень конкурентоспроможності та ін. Залежить від його рішення. Підвищення ефективності використання трудових інструментів є важливим фактором підвищення ефективності роботи підприємства.

Характеристика суб'єктів господарювання за розмірами формується відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (таблиця 2).

Таблиця 2.

Порівняльна характеристика суб'єктів господарювання за розмірами

Показник	Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Середня кількість працівників
1	2	3	4
Мікропідприємствами	до 350 тисяч євро	до 700 тисяч євро	до 10 осіб
Малі підприємства	до 4 мільйонів євро	до 8 мільйонів євро	до 50 осіб
Середні підприємства	до 20 мільйонів євро	до 40 мільйонів євро	до 250 осіб
Великі підприємства	понад 20 мільйонів євро	понад 40 мільйонів євро	понад 250 осіб

Таким чином, з огляду на наявні підходи до визначення сутності підприємства, можна визначити основні критерії малих підприємств в Україні: гнучкість, оперативність, незначний масштаб функціонування та відособленість від інших підприємств, що визначає їхню самостійність та самоокупність. Саме

малим підприємствам притаманна здатність до саморегулювання, самовідтворення та самостійного функціонування в межах визначеної ринкової ніші [4].

Структура підприємств, за розмірами, свідчить про високу мобільність, раціональну форму управління суб'єкта малого бізнесу, «гнучкість» мікробізнесу до диверсифікації видів діяльності в кризових умовах. Практично в усіх галузях господарства України не спостерігається різкого коливання питомої ваги сектора малих підприємств, а навпаки спостерігається уповільнення темпів росту малого бізнесу, та його масштабів.

Найголовнішим напрямком перспективної діяльності підприємництва є створення умов для ефективного здійснення підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, подолання труднощів та вирішення проблем, пов'язаних з відсутністю знань, досвіду з питань ведення бізнесу, доступу до кредитів та необхідної інформації, сприяння створенню нових робочих місць, подолання диспропорцій в економічному розвитку регіонів, збільшення експортної спроможності малих підприємств, зростання виробництва та його структурна перебудова, спрощення доступу малого підприємництва до сучасних інноваційних технологій.

Велике значення має також збільшення інвестиції. У ринкових умовах кожний виробник намагається продати свою продукцію і тому кінцева економічна ефективність формується у сфері її реалізації. З огляду на економічну ефективність виробництва продукції можна підвищити шляхом пошуку і освоєння нових ринків збуту виробленої продукції. Необхідно створювати маркетингові служби, які б могли вивчити ситуацію на ринку й просувати продукцію до споживачів [5].

Отже з метою підвищення економічної ефективності виробництва необхідно впроваджувати нові організаційні форми господарювання, вдосконалювати економічні відносини між усіма галузями підприємництва.

Суб'єкти, завдяки яким підприємства створюють умови для організації та нормальної поведінки виробничого процесу (структура, споруди, прилади,

транспортні засоби тощо), належать до другого типу засобів праці - створюють умови для роботи у виробництві. Побудова обліку необоротних активів визначається особливостями їх функціонування в процесі діяльності. Особливістю необоротних активів є те, що вони використовувались багаторазово протягом операції протягом тривалого часу під час операції, поступово зношуються, зберігаючи при цьому їх природну форму.

Характерною особливістю необоротних активів є те, що вони не мають загальної взаємозамінності, характерної для потенційної праці та резервів діяльності. Тому їх ефективність залежить від промисловості, підприємства та окремих типів. Ця різниця для кожної конкретної роботи залежить від її технічного та морального погіршення. Характерні риси всіх необоротних активів полягають у наступному: вони беруть участь у процесі збереження природної (матеріальної) форми та поступово (частин) шляхом передачі вартості новому виготовленому продукту у формі амортизації. Сума амортизації одного чи іншого засобу праці визначається ступенем її зносу в процесі використання.

Підприємства постійно поповнюються новими засобами роботи відповідно до рівня технології виробництва, характеру та обсягу виробленої продукції. Усвідомлення наявності роботи та постійний моніторинг їх ефективного використання є важливими чинниками управління діяльністю кожного підприємства. Цьому слід сприяти добре структурований та організований облік. Важливими умовами раціональної організації такого обліку є науково обґрунтована класифікація цих інструментів та їх оцінка.

Значна роль у стимулюванні підприємництва належить фіскальній політиці уряду, яка передбачає знижену ставку оподаткування, ефективну систему знижок у сплаті прострочених позичок тощо. Важливо зробити акцент на окремих програмах, які спрямовані на сприяння бізнесу. Доцільно передбачити надання шефської допомоги підприємству у вигляді консультацій з питань управління фінансуванням, маркетингу.

Автоматизація гарантує стабільність постійної облікової інформації, яка формується на підприємстві. Це створює умови для його багаторазового використання і тим самим сприяє підвищенню ефективності використання комп'ютерних технологій обліку. Це сприяє можливості одержання у середовищі інформаційної системи повного комплексу облікових реєстрів, необхідних для організації раціонального управління основними засобами підприємства.

Інтенсивне поліпшення використання засобів праці означає підвищення ступеня завантаження виробничих потужностей на одиницю часу, що може бути досягнуто шляхом модернізації діючих машин і механізмів, встановленні оптимального режиму їхньої роботи. Робота при оптимальному режимі технологічного процесу забезпечує збільшення випуску продукції без зміни складу основних засобів, без росту чисельності працюючих і при зниженні витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції.

Дискусійний характер багатьох теоретичних положень, практична значимість обліку, аналізу та контролю засобів праці, недостатній рівень їх дослідження з погляду сучасних потреб управління вимагає подальшого їх удосконалення. Зміни необхідні насамперед у частині підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління необоротними активами, що вимагає вирішення наступних завдань:

- дослідження сутності необоротних активів малого підприємництва;
- їх складу класифікації в різних галузях економічної науки;
- узагальнення та систематизація класифікації необоротних активів;
- дослідити діючу методику нарахування амортизації й обліку зносу необоротних активів, встановити її ефективність і доцільність застосування на підприємствах;
- проаналізувати діючу організацію та методику бухгалтерського обліку необоротних активів, вплив на них змін податкової політики та виявити шляхи її вдосконалення;

- удосконалити методику аналізу матеріально-технічної бази підприємства та необоротних активів;
- розробити рекомендації з удосконалення методики контролю ефективності необоротних активів малого підприємництва.

Таким чином, необхідно удосконалювати теоретичні і практичні засади організації необоротних активів підприємництва у напрямі розширення її управлінських можливостей, максимально пристосовуючи до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху необоротних активів та ефективності їх використання. Основними шляхами удосконалення організації необоротних активів є раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов.

Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу по-новому подивитись на перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. Так, починаючи з 90-х років у всіх індустріально розвинених країнах частка малого підприємництва була досить значною. У Японії, Франції до малих відносили 99 % від усіх підприємств. Ступінь розвитку малого бізнесу безпосередньо характеризує ступінь розвитку економіки держави загалом. Розвиток малого бізнесу на Заході йде набагато швидшими темпами, оскільки уряди приділяють значну увагу підприємствам малого бізнесу і сприяють їх розвитку на національному рівні. У більшості країн малий бізнес представляє собою середній клас, який є основою для сталого розвитку економіки. Країни, які розвиваються саме завдяки малому та середньому бізнесу, зробили великий економічний поступ (Тайвань, Сінгапур, Індонезія і т. ін.). Якщо простежити, як змінювались темпи розвитку підприємництва в цих країнах, то можна провести паралель щодо розвитку всієї країни.

Стримуючими факторами, які негативно впливають на розвиток підприємництва в Україні є загальний спад вітчизняного товарного

виробництва, зростання цін, інфляція, низький рівень платоспроможності населення, корупція тощо.

Висновок. Нинішні умови ринкових відносин, які здійснюються на даний час в Україні сприяють становленню і розвитку підприємницької діяльності. Цей процес потребує створення економіки, яка послідовно інтегрується у систему світових господарських зв'язків. Для цього у першу чергу необхідно надати широкі можливості всім громадянам України приймати участь у підприємницькій діяльності, особливо в формі малого і середнього підприємництва, як основи багатокладної економіки.

Список використаних джерел

1. Полятикiна Л.І. Методологiчне та облiково-аналiтичне забезпечення сталого розвитку пiдприємств малого бiзнесу: монографiя. Суми: ПП Винниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2016. 380 с.

2. Кафка С.М. Методичнi пiдходи до облiку операцiй з надходження необоротних активiв. *Вiсник Нацiонального унiверситету «Львiвська полiтехнiка»*. 2014.- № 797. - С. 225-234

3. Державна служба статистики. *Офiцiйний веб-сайт*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Про бухгалтерський облiк та фiнансову звітнiсть в Україні: *Закон України вiд 16 липня 1999 р. № 996-XIV*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

5. Полятикiн С.О. Особливостi iнновацiйно-iнвестицiйної дiяльностi в зарубiжних краiнах. *Економiка та суспiльство*. 2017. № 9. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-9/16-stati-9/820-polyatikin-s-o>

Вияснено суттєвiсть управління необоротними активами пiдприємств малого бiзнесу, iсследованi методи формирования и оптимизации необоротных активов в пiдприємницьких структурах, определены факторы, способствующие становлению и развитию пiдприємницької дiяльностi.

The daily management of non-current assets of small business assets has been clarified, the method and form of optimizing non-current assets in financial structures has been determined, officials are designated, and they are necessary to establish and develop business assets.

Відомості про авторів

- а) **прізвище, імя, по - батькові:** Полятикіна Лариса Іванівна
- б) **вчене звання:** доцент
- в) **науковий ступінь:** кандидат економічних наук
- г) **місце роботи:** СНАУ, кафедра бухгалтерського обліку
- д) **адреса для листування:** 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, кафедра обліку і оподаткування

Відомості про авторів

- а) **прізвище, імя, по - батькові:** Самошкіна Ірина Дмитрівна
- б) **вчене звання:** доцент
- в) **науковий ступінь:** кандидат економічних наук
- г) **місце роботи:** СНАУ, кафедра фінансів, банківської справи та страхування
- д) **адреса для листування:** 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Відомості про авторів

- а) **прізвище, імя, по - батькові:** Полятикін Віталій Олександрович
- б) **місце навчання:** СНАУ, магістр з обліку та оподаткування
- в) **адреса для листування:** 40020, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160, кафедра обліку і оподаткування